

Hayata Edebiyatla Direniş: Tomris Uyar ve Virginia Woolf'un Günlüklerinde Yükselen Kadın Sesi

Banu Altınova

altinovabanu@yahoo.com

Ayşe Ulusoy Tunçel

Afyon Kocatepe Üniversitesi, ayseulusoytuncel@gmail.com

Özet

Tomris Uyar, hikâyecisi, deneme yazarı, çevirmen ve eleştiri yazılarıyla döneminin çok yönlü ve usta kalemlerinden biridir. Kendisi her ne kadar, kadın yazar ve erkek yazar ayrımını kabul etmese de Uyar'ın kadın duyarlılığının bütün hikâyelerine sindiğini, kadınlık ve annelik görevlerini aksatmadan, erkek egemen bir toplumda kadın yazar olarak var olabilmenin mücadelesini özellikle günlüklerine yansıttığını görürüz. Turgut Uyar'ın eşi olan Tomris Uyar, İkinci Yeni'nin bir izdüşümü olan hikâyelerinin yanı sıra arkadaşlıkları, bilgi donanımı, sezgi gücü ve zevkleriyle Türk şiirinin bu dönemecinin tanığı, yardımcısı ve ilham kaynağıdır aynı zamanda. "Kadın olmak bir yazarın işini güçleştiriyor ya da kolaylaştırıyorsa, o yazar, yazar değildir, kadındır" diyecek ölçüde kadınlığını öne çıkarmayan ve kullanmayan Uyar; kendi mücadelesini, okuyan, tartışan, sorgulayan aydın kişiliğini, dik duruşlu ve dengeli hayatını yansıttığı günlükleriyle sergilemektedir. Tomris Uyar'ın en sevdiği yazarlardan biri olan Virginia Woolf da kadın yazar olmanın güçlüklerini kurmaca eserlerinin yanı sıra günlüklerinde de dile getirmiş sıra dışı bir imzadır.

Anahtar Kelimeler: *Virginia Woolf, Tomris Uyar, günlük, kadın, yazar.*

Resistance To Life Through Literature: The Voice of a Woman Rising in the Diaries of Tomris Uyar and Virginia Woolf

Abstract

Tomris Uyar is a story writer, essay writer, translator, critic and one of the most versatile writers of her period. No matter how hard she rejects a distinction of male and female writers, we notice that her woman sensitivity prevails in all her stories and that she reflects in her diaries especially her struggle to exist in a male dominant society without compromising from her female and maternal roles. In addition to her stories which are projections of the Second New, Tomris Uyar, being the wife of Turgut Uyar, is also a witness, assistant and source of inspiration to the turning point of Turkish poetry with her friendship, knowledge, intuition and taste. "Name a person as a woman not a writer if being a woman brings her any difficulty or ease in writing" says Uyar, not using and

underlining her gender. She exhibits in her diaries her struggle, intellectual personality who reads, discusses and questions, and her upright and balanced life. Virginia Woolf, one of her favourite writers, is another extraordinary person mentioned in her diaries as well as her fictional works about the difficulties of being a female writer.

Key Words: *Virginia Woolf, Tomris Uyar, diary, woman, author.*

Feminizm, temelde kadınla erkek arasındaki toplumsal eşitsizliğin giderilip, kadının özgür olmasını amaçlayan siyasal bir akımdır. *“Bu akım, insanlığın yarısını oluşturan bir demografik grubun ve uygarlık tarihi boyunca hep ikincil konumda yaşamak zorunda kalan bir cinsin (kadınların) bu durumdan kurtuluş hareketinin öğretisidir.”* (Arat, 2010: 29) Özel koşullarda ortaya çıkan bir tarihsel olgu olan feminizmin tarihsel koşullarını en iyi yansıtan örneği 17. yy. İngiltere’sidir. Bu dönem düşünürleri düşünsel donanımı açısından kadının erkekten farklı olmadığını ve kadının eğitilmesi erkekle eşit düşünce gücüne sahip olacağı görüşünü savunmuşlardır. (Arat, 2010: 37)

Romanlarıyla, öyküleriyle, eleştirileriyle dünya edebiyatında önemli bir yere sahip olan İngiliz yazar Virginia Woolf, bu düşünce akımının öncülüğünü yapan yazarlardan biridir. Bir kadın olarak sadece edebiyatıyla değil düşünceleriyle de kitleleri etkileyen bir yazar olan Virginia Woolf’un *“Kendine Ait Bir Oda”* isimli küçük fakat hacimli kitabı, feminist kadın hareketinin elinden düşürmediği bir eser haline gelir. Virginia Woolf’un günlüklerine geçmeden önce onun hayatı, hayata bakışı ve feminizme öncülük eden eserleri üzerinde durmak gerekir.

1882’de Londra’da dünyaya gelen Virginia Woolf, aydın bir çevre ve güzel bir semtte yaşayan yüksek orta sınıf bir aileye mensuptur. Döneminin önemli bir aydını, birçok eserin sahibi üniversite öğretim üyesi olan babası hiç baskı yapmamasına rağmen kişiliğinin ağırlığıyla fark etmeden kızını ezer. Mina Urgan’a göre; Virginia’nın babasına duyduğu garez, onun feminizminin başlıca nedenlerindedir. (Urgan, 2014: 12) Annesini on üç yaşında kaybeden Virginia Stephen, babasının ölümünden sonra kardeşleriyle birlikte entelektüel insanların bulunduğu Bloomsbury mahallesine yerleşir. Virginia, oldukça güzel ve özgür bir kadın olmasına rağmen diğer kızlar gibi erkeklere yakınlık göstermez. Otuzuna yaklaşmasına rağmen hiçbir erkekle aşk ilişkisi kurmak istemeyen Virginia Stephen, 1912 yılında kendisine âşık olan Leonard Woolf’la evlenir. Fakat bu evlilik, bir erkekle kadının cinselliği içeren aşkı değil, ömürlerinin sonuna kadar süren bir dostluk ilişkisidir. Onunla büyük aşk yaşayan kadın yazarlardan Vita Sackville-West’in ifadesiyle Virginia, *“erkek niteliğinden hoşlanmayan bir kadındı.”* (Urgan, 2014: 18)

Mina Urgan, Virginia Woolf’un kendisini ona özveriyle adanmış eşine ve tüm erkeklere gösterdiği soğukluğun, onun çocukluğunda geçirdiği bir travmaya dayanabileceği düşüncesindedir. Annesi bir babası ayrı yetişkin bir delikanlı olan erkek kardeşi ona tacizde bulunmuş. Virginia ancak 1904’te yani yirmi iki yaşındayken ağabeyinin evlenip o evden ayrılmasıyla kurtulmuş bu adamdan. *“Ama bu arada olanlar olmuş; Virginia on üç yaşında, buluş çağında ilk büyük depresyonunu geçirmiş ve onun gözünde kadınla erkek arasındaki cinsel ilişki, iğrenç saldırlar ve ensestle özdeşleşmiş.”* (Urgan, 2014: 24) Ablasını, çocukları olduğu için şanslı gören Woolf, çocuk doğurmayı tercih etmez. Annelik sorumluluğunun eşini ruhsal açıdan yaralayacağını düşünen eşi de çocuk istemez. Fakat günlüklerinde sürekli

yeğenlerinden sevgiyle bahseden Woolf, yeğenlerinin verdiği bir partiden dönüp çocuklardan sevgiyle bahsettikten sonra 22 Aralık 1927 günceğinde çocuk sahibi olmanın fizikselliğini sevmediğini, belki de bu duyguyu içgüdüsel olarak öldürdüğünü söyler. (Woolf, 2013: 150-151)

Erkeklerle karşı soğuk olan, hiçbir açıdan erkeklerden hoşlanmayan Virginia'nın cinsel tercihi kadınlardan yanadır. İlk gençliğinde iki kadına âşık olan yazarın asıl büyük aşkı, kırk yaşındayken tanıştığı Vita Sackville-West olmuştur. O, Virginia'ya çok âşık olduğu için Woolf de bir süre sonra bu tutkuya teslim olur. Fakat bu teslimiyet Vita'nın istediği gibi değildir: "*Biraz öpüşüp koklaşıyorlar ama ilişkileri platonik kalıyordu aslında. Virginia'nın cinsel soğukluğu bu lezbiyen aşkını bile frenliyordu anlaşılabilir.*" (Urgan, 2014: 31) Ama bu garip aşk öyküsü "Orlando" gibi bir başyapıtın doğmasına neden olur.

Virginia'nın çocukken yaşadığı cinsel taciz, lezbiyen eğilimleri, annesini küçük yaşta kaybetmesi, yirmi dört yaşındayken çok sevdiği kendinden bir yaş büyük erkek kardeşinin ölümü, onda ömür boyu süren ruhsal bozukluğa neden olur. İlk ağır depresyonunu on üç yaşında annesinin ölümünden sonra geçiren yazarın bu delirme nöbetleri, intiharına kadar belli aralıklarla yinelenir. 26 Ocak 1940 günceğinde "*geleceksiz yaşıyoruz*" (Woolf, 2013, 422) diyen yazar; savaş içinde yaşamının felaketi, yazamama kaygısı ve her an delirme korkusuyla 28 Mart 1941'de ceplerini taşlarla doldurup kendini Ouse ırmağına atar.

Woolf, 20 Haziran 1928 günceğinde yazamamaktan sıkıldığı bir anın, içine intihar etme isteği verdiğini, her şeyin yavan ve değersiz geldiğini sadece okumanın onun dirilmesini sağladığını yazar. (Woolf, 2013: 161) Deliliği de intihar gibi hayattan daha sahici, daha samimi bulan Virginia Woolf'a göre intihar, roman kahramanı Mrs. Dalloway'e söylediği gibi bir iletişim yolu, yaşama direnme ve kucaklamadır. (Kale, 2006: 83) Virginia Woolf'un delilik sorununu bilinç akımı tekniğini kullanarak anlattığı önemli romanı Mrs. Dalloway'de intihar eden Septimus'a söylediği sözler, onun hayatı güzel fakat yaşanmaz bulduğunda yok olmak isteğidir: "*Ama son dakikaya kadar bekleyecekti. Ölmek istemiyordu. Hayat iyiydi. Güneş sıcaktı. Ama ya insanlar?*" (Woolf, 1999: 146)

1929 yılında yayımlanan "Kendine Ait Bir Oda" Virginia Woolf'un 1928 yılında Newnham ve Girton College'lerinde verdiği iki konferanstan oluşur. Kitabının başında kadınlar ve kurmaca konusunda konuşmak için çağrılmasına rağmen kendine ait bir odayla ilgili konuşmasını; "*...yazı yazmak isteyen bir kadının parası ve kendine ait bir odası olması gerektiği*" yle açıklar. (Woolf, 2012: 6) Yazar, Oxford ve Cambridge üniversitelerini birleştirerek oluşturduğu hayali Oxbridge Üniversitesi'ni ziyaret eden hayali bir kadın yaratır -ki aslında bu kadın yazarın tam da kendisidir-. Bu kadın sırf üniversitenin çimlerinden yürüdüğü için kilise görevlisi tarafından uyarılır. Çünkü çimlerden yürüme hakkı sadece üniversitede okuma hakkı olan erkekler ve üniversite görevlilerine aittir. Kadın ise sadece çakıllı patikadan yürüme hakkına sahiptir. Çünkü o dönemde Oxford'a kadınlar ancak 1920'de kabul edilmeye başlamışlardı. Cambridge ise kadınlara "titular" denilen diplomalar veriyordu ama kadınlar bu diplomaların getirdiği ayrıcalıklardan yararlanamıyorlardı. (Urgan, 2014: 48) Woolf, bu kitapta, bir kadının hiçbir zaman Shakespeare'ın dehasına sahip olamayacağını söyleyen bir piskoposa hak verir. Piskoposun haklılığını trajik bir şekilde açıklamak üzere bir hayali kadın kahraman yaratır. Bu kahraman Shakespeare'ın kız kardeşi Judith'tir. Shakespeare kadar yetenekli olan bu kız kardeş okula gönderilmez. Arada eline bir kitap alsa annesi ya da babası tarafından azarlanır ve eline bir iş verilir. Daha on yedi

yaşında bile değilken bir yün tüccarıyla sözlendirilir. Evlenmek istemediği için babası tarafından dövülür ve Londra'ya kaçar. Tiyatroda çalışmak istediği için alaya alınır çünkü tiyatrodaki kadın rollerini de erkekler oynamaktadır. Sonra menajer ona acır ve sahip çıkar. Menajerinden hamile kaldığını öğrenen Judith kendini öldürür. Shakespeare'ın döneminde bir kadının onun dehasına sahip olsa bile ancak böyle bir hikâyesi olabileceğini söyleyen Woolf; "*Shakespeare'ın döneminde bir kadının Shakespeare'ın dehasına sahip olması düşünülemez. Çünkü Shakespeare'ınki gibi bir deha köle gibi çalışan, hiç eğitim görmemiş ve hizmet sunmakla yükümlü insanlar arasında doğmaz.*" (Woolf, 2012: 55)

Woolf için halasından kendine kalan miras, tanınan oy hakkında daha önemlidir. Çünkü yazar; böylelikle hiçbir erkeğe muhtaç olmayacak, hiçbir erkekten korkmayacaktır. Kendisine ait bir odası ve rahat yaşayabilecek kadar parası olan Woolf, birçok kadın yazarın bu imkânlarla sahip olmadığı için özgür olmadığını ve yazamadığını kavramış, bunun için de kadın yazarların özellikle bu iki imkânla sahip olması gerektiğini sürekli vurgulamıştır.

Virginia Woolf'un feminizmi savunan bir diğer kitabı ise 1938'de yayımlanan "Üç Gine" dir. Savaşı engellemeye çalışan bir derneğin muhasebecisinin Virginia Woolf'tan parasal yardımda bulunmasını istemesi üzerine Woolf, üç sene boyunca beklettiği mektuba üç ayrı kısımda cevap verir; "... savaştan kaçınarak kadınların değil erkeklerin huyudur." (Woolf, 2010: 10) diyen Woolf, paranın bu dernekler yerine kadınların eğitimi için açılacak yüksekokula gönderilmesi gerektiğini savunur ve öyle de yapar. İkinci "gine" sini kadınlara iş bulmak için kurulan derneğe bağışlar. Üçüncü "gine" yi de savaşı engellemeye çalışan bu derneğe gönderir. Çünkü ona göre kadınlar okuyup iş sahibi olabilirlerse erkek egemen dünya savaşlardan uzak daha huzurlu daha yaşanılabilir bir yer haline gelecektir.

"Kendine Ait Bir Oda" ve "Üç Gine" de belirttiği gibi kadınları toplumsal hayattan dışlayan erkekler, savaşın hâkim olduğu bir dünyaya neden olmuşlardır. 25 Mart 1933 gününde kendisine Manchester üniversitesi tarafından verilmek istenen fahri Edebiyat Doktorası unvanını reddettiğini söyleyen Woolf'un tepkisi, kadınları yok sayan erkek zihniyetedir.

Virginia Woolf, günlük yazmaya 1915'te başlar ve 1941'e kadar devam eder. Son güncesini ölümünden dört gün önce kaleme alan yazar, öldüğünde kendi el yazısıyla kelem alınmış yirmi altı defter bırakır. Kocasını Leonard Woolf, bu defterleri tarayarak onun yazarlığına ışık tutacak kısımları bir araya getirir ve 1953'te "A Writer's Diary" (Bir Yazarın Güncesi) adıyla yayımlar. Yazar, günlüklerini sanatı hakkında bir şeyler söylemek amacıyla hafif bir melankolinin etkisinde kaleme almıştır. Eşinin yayımladığı elimizde bulunan kitap ise daha çok yazar Virginia'nın kadın sanatçılığı, eserlerini kaleme aldığı sıradaki planları, yazma sancularıyla ilgili bölümleri yansıtır. Bundan dolayı günlüklerde "*çalışılmış bilinçlilikten uzak, daha sıcak bir Virginia Woolf*" (Notos, 2009: 49) ile karşılaşırız.

Woolf'un güncelerinin ilk yazısı 5 Ağustos 1918 tarihlidir. 1918 yılındaki günlüklerinde Byron hakkındaki izlenimlerine şahit oluruz. Yazarın hemen bütün yazılarında ilkindeki gibi yazarlar, eserler, o dönemin sanat anlayışı anlatılmış, dönemin panoraması çizilmiştir. 20 Ocak 1919 pazartesi günü yazısında on beş gün yatakta geçirdiği süre içerisinde sadece bir saat yazmasına izin verildiği için duyduğu rahatsızlığı belirtir. Yazdıklarını beğenmez, bu yazma eyleminin günce yazma olmadığı fikrindedir. Yine de durup düşünseydi eğer bu yazdıklarının da hiç yazılmamış olacaklarını düşünerek kendini iyi hisseder. Onun yazı yazarken duyduğu sancılar bütün yazarların duygularını ifade edecek niteliktedir: "*Biraz*

kaygılıyım. Bu kafamdakileri nasıl dökeceğim kâğıda? İnsan işe koyulduğu an, yürümekte olan biri gibi, önünde uzanıp giden bütün bir yol görünüyor. Bu kitapta yazmaktan tat alamayacağım iç bir şey yazmak istemiyorum. Gene de yazmak her zaman zor. " (Woolf, 2013: 44) Hayatı trajik gördüğü durumlarda yazmak ona ilaç gibi gelir. "Melankoli azalıyor yazarken" diyen Woolf, daha fazla yazamamasını; "çocuk sahibi olmamak, dostlarından uzakta olmak, iyi yazmayı becerememek, yiyeceğe çok fazla para harcamak, yaşlanmak." (Woolf, 2013: 48) diye sıralar.

Kocasını Leonard Woolf, karısını oyalamak ve bunalıma düşmesini engellemek için Hogarth Press adını verdiği bir basımevi kurar. Zamanla büyüyen basımevi Virginia Woolf'un yanı sıra büyük üne kavuşan birçok yazarın kitabını yayımlar. Elinin altında bir yayınevini bulunması Virginia'nın istediğini yazmasını ve yayımlamasını sağlar. Virginia Woolf, birçok kadın yazarın "kendine ait bir odası ve parası" bile olmamasına rağmen onun kendi yazdıklarını yayımlama imkânına sahip olmasının büyük bir imtiyaz olduğunun farkındadır: "O Üniversite profesörlerinin sultanı atında olduğumu düşünmek kanımı donduruyor. Oysa İngiltere'de istediğini yazmakta özgür olan tek kadın benim. Ötekiler diziydi, editördü düşünüp duruyorlardı herhalde." (Woolf, 2013: 112)

Günlüklerinde genellikle, yazma kaygılarını, eserlerini kaleme alma sürecini anlatan Woolf, bazı güncelerinde geçim sıkıntısı çektiği dönemleri, kitaplarından gelecek paraya duyduğu ihtiyacı, bu parayla yapmayı planladıklarını da yazar. 22 Haziran 1927 güncesinde her gün bir konuda yazdığını ve bilinçli olarak birkaç haftasını para kazanmaya ayırmak zorunda olduğunu belirtir. Son zamanlara kadar para kazanma ihtiyacını hissetmediğini ifade eden yazar, para için yazı yazmaktan kaçındığını vurgular. (Woolf, 2013: 141)

Öykülerinden önce İngilizce çevirileriyle tanınan Tomris Uyar'ın en güzel çevirileri Virginia Woolf'tan yaptığı çeviriler olarak kabul edilir. "Virginia Woolf'u Türkçeye en iyi çeviren sanatçı olan Tomris Uyar" (Uçman, 2012: 45) yazar kişiliğinde önemli etkisi olan Woolf'un "kendisinden çok onu çevirmeyi sevmiştir. Uyar; dilini durulaştıran, Türkçesini yıkayan bir kaynaktır Woolf." (Öğüt, 2011: 104) Günlüklerinde de denemelerinde de Virginia Woolf'a olan hayranlığından sıkça söz eden Tomris Uyar, özellikle Mrs. Dalloway romanının etkisinde kalmıştır: "Yığınla öykümü elimden almış bir o kadarına da esin kaynaklığı etmiş bir çeviriyi gözden geçiriyorum, yayına hazırlıyorum sonunda. Virginia Woolf'un Mrs. Dalloway'ı bu roman." (Uyar, 2013: 105)

Tomris Uyar'ın Yapı Kredi Yayınları tarafından yayınlanan gündökümleri, yazarın hayatının yirmi beş yıllık bir dönemini kapsar. İki cilt halinde yayımlanan bu yazıların ilk cildi yazarın 1975-1984 ikinci cildi de 1985-1999 yıllarındaki yazılarından oluşur. Tomris Uyar'ın "yaşamdan yaptığı çeviriler" (Cemal, 2009: 73) diye nitelenen günlüklerinde yazarın içtenliğini ve özgünlüğünü gözlemleriz. Türkçenin en önemli günlük yazarlarından bir olarak değerlendirilen Tomris Uyar, yaşadıklarını keskin zekâsıyla ince bir duyarlılıkla kaleme dökmüştür. Hayranlık duyduğu Virginia Woolf'la bu yönden de önemli bir benzerlik göstermektedir. Her iki yazar da hem kurmacayla hem de günlük yazarak hayatlarındaki dengeyi kurmaya çalışmışlar ve günlükleri aracılığıyla kendileriyle hesaplaşmışlardır. (Sönmez, 2012, 88)

15 Mart 1975 tarihli ilk yazısında Tomris Uyar, bir yazarın yazma isteği üzerinde durur. Yazarın arkadaşları, Çağaloğlu'nun sabahı, tenekeye ektiği hanımelleri, kedisi, Tomris Uyar'ın akıcı anlatımıyla güncelerinin konusu olurlar.

Woolf'un günlük yazı yazmak için kâğıt arama telaşına Tomris Uyar'da da rastlarız. Gönen'de kâğıt bulamadığı için ödünç kâğıt ve kalemle gündökümünü hazırlayan yazar, aslında bu kargaşadan zevk aldığını bazen de kendine acıdığını belirtir. Tomris Uyar, bir yazardır fakat aynı zamanda bir eş ve annedir ve bu durumun getirdikleri sorumluluk omuzlarındadır. Günlüklerinde bütün samimiyetiyle kadın olarak vazifeli olduğu durumlardan bahseder. 1Aralık 1975 güncesinde anlattığı bir gün, birçok kadın yazarın adına söylenmiş gibidir: *"Çalıştığım, iyi, düzenli bir aile kadını olduğum bir gün. Yayınları topladım, odaları düzene koydum, makasları, anahtarları, makbuzları, eski saatleri, ortalıkta kalmış dergileri yerlerine yerleştirdim; mektupları eledim. Hiçbir yere çıkmadım ama hiçbir yerde de değildim."* (Uyar, 2013: 88) 9 Aralık 1975 günkü yazısında gene hem yazar hem ev işlerinden sorumlu bir Tomris Uyar'a tanıklık ederiz. Suların kesildiği bir gün Milliyet Sanat Roman Yarışması'na katılan 16 roman dosyasını tek başına yukarı taşımak zorunda kalan yazar; *"Akşam, sevgiyle sıraladım, genel olarak şöyle bir göz gezdirdim bazılarına. Gözlerim kapanıyordu yorgunluktan. O sırada kulağıma şırl şırl bir su sesi geldi. Bir daha kesilmeden kalkıp bulaşıkları yıkamaz mısın?"* (Uyar, 2013: 91) diyerek ev sorumluluklarıyla yazar sorumluluğu arasında kalan bir kadını sergiler.

İyi Türkçe konuşan Amerikalı zenci bir diplomat olan Carrol kendisinin odasını ses geçirmez bir maddeyle yalıtıldığını söyler ve Tomris Uyar'a nerede çalıştığını sorar. *"Bilmem dedim, her yerde. Postacı gelir, çocuk su ister, konuklar ansızın bastırır, ben o arada çalışırım işte."* (Uyar, 2013: 116) Kendisiyle yapılan bir söyleşide de Woolf'a gönderme yaparak hiçbir zaman "kendisine ait bir oda"sı olmadığı için evinde olduğu sürece her yerde yazabileceğini belirtir. (Uyar, 2011: 393) 1977 yılında Amerika'ya davet edilen yazar, Amerikalı kadının durumunu anlatarak Eşit Haklar savunucularının faaliyetlerinden bahseder. Oradaki kadının da *"bizdeki kadın gibi ikinci sınıf bir yurttaş."* (Uyar, 2013: 225) olduğunu söyleyen Tomris Uyar, tanıştığı Amerikalı kadınlarla ilgili gözlemlerine geniş yer verir: Başkentte oturan yetenekli bir yönetme olan Polly, son filmini yaparken evin ufak tefeğini gözden geçirmeyi aksattığı için üzülüp, yığılan çamaşırlardan, çocukların odalarını toplamamasından şikâyet eder. İllionis Kadın Hakları Komisyonu Başkanı Margaret Cowden'i büroda hamallar geciktiği için ter içinde hamalların yapması gereken işleri yaparken bulur. Üniversitede İngiliz dili ve yazını bölümü yöneten ve aynı zamanda genç bir şair olan Myra, aylığının ve zamanının yetersizliğinden dolayı ancak gecelerini şiire ayırabildiğinden yakınır: *"Dünyanın her yerinde aynı çabayı sürdürmeye çalışan kadınlar, yüzyıllardır birikmiş kirli çamaşırları yıkamaya, bulaşıkları devirmeye sıvanmışlar sanki. Kapitalist ülkede de durum değişmiyor."* (Uyar, 2013: 230)

9 Eylül 1982 güncesinde Yazarlar Sendikası'nın kurucu üyeleri olarak Selimiye'ye ifade vermeye gitmeden önce yine kadın kimliğinin gerekliliklerini yerine getirir: *"Evi tepeden tırnağa temizledim, kitapların tozunu aldım, çamaşırları yıkadım, herhangi bir tutuklanma olasılığına karşı ufak bir çıkın hazırladım; oğluma, kimlere başvurabileceğini bellettim sıkı sıkı."* (Uyar, 2013: 338) Tomris Uyar bir konuşmasında, feminist sayılmayacağını fakat kadın erkek ilişkilerinde kadının rolünün daha fazla olduğunu söyler. Otuz yıldır ev işlerinde kendine yardımcı olan bir hanımdan bahsederken onun *"Varoluşçuluktan habersiz varoluşçu olması bir yana, feminizmden habersiz bir kadın hakları savunucusu"* (Uyar, 2009: 330) olduğunu söyler. Çünkü bu kadın teori bilmemesine rağmen kendisini okula göndermeyen küçük yaştan itibaren köle gibi çalıştıran aile büyüklerini bağışlamayacak, ekonomik özgürlüğünü sağlamaya çalışacak kadar kadın olmanın bilincine sahiptir.

“Kadın olmak, bir yazarın yazarlık işini güçleştiriyor ya da kolaylaştırıyorsa, o yazar, yazar değildir, kadındır.” (573 KD) diyen Tomris Uyar, kadın olmanın ayrıcalığına karşı çıkar. 12 Haziran 1976 güncesinde, ev kadınlığından, analıktan kaytarılarak ev işlerinden çalınarak yaratılan ürünlerin ille de saygın olmadığını fakat ev işleri için ayrılan zamanın hiç de az olmadığını belirtir: “Hem elinizi kurular kurulamaz masanın başına oturamıyorsunuz, otursanız bile yazma havasına kolaylıkla giremiyorsunuz. Fazlası değil ama o iki santimetrekarelik özgürlük alanı şart.” (Uyar, 2013: 126)

Görüldüğü gibi, Virginia Woolf da Tomris Uyar da edebiyatı, kendilerini anlatacakları bir ortam olarak görmüşlerdir. Tomris Uyar, gerek kadın duyarlılığını konu edindiği öyküleri gerekse Virginia Woolf’tan yaptığı çevirilerle Virginia Woolf’un Türk Edebiyatındaki izdüşümüdür. O da Woolf gibi feminizmin kuramsal ilkelerinden bağımsız olarak hayatı ve yazdıklarıyla içinde yaşadıkları toplumun koşullarına başkaldırarak bu hareketin bir anlamda pratiğini vermiştir. Tomris Uyar günlüklerinde çok derin ve özgün bir yazardır. Onu Türkçe’nin en önemli deneme yazarları arasına yerleştirecek bu günlüklerde Uyar, yaşadığı günleri keskin zekâsının süzgecinden geçirerek yazıya dökmüştür. Günlük taslakları üzerinde de titizlikle çalışmış, kalın kitapları çağın hızına aykırı bulduğu için, özel kişisel ayrıntıları elemiş, herkesi ilgilendiren konulardan bahsetmeye çalışmıştır. Günlük yazan kendini sıradan bir insan olarak görmüyorsa günlüğü bir işe yaramaz. Ona göre edebiyat insanın özellikle de kadınların kendisini anlatması için bulabildiği tek ortamdır. Her iki yazar da özellikle kadınların ekonomik bakımdan bağımsız olmaları ve kendilerine istedikleri zaman bir mahremiyet alanı oluşturabilme özgürlüğüne sahip olabilmeleri üzerinde dururlar. Woolf, bu hakkı; “kendine ait bir oda”, Uyar da “başkalarına verdiğim özgürlükten kendime de isterim” cümleleriyle ifade eder. Tomris Uyar’ın ısrarla üzerinde durduğu husus kadınlara ayrıcalıklı davranılması değildir. Ona göre kadınlık bir meslek olarak kullanılmamalı, istismar edilmemeli; duyulan yaşanan, düpedüz bir olgu gibi değerlendirilmelidir. Düşünceler, dilin prizmasından yansiyarak karşı tarafa ulaşır. Gerek yaşamları gerek yazdıklarıyla kadınlarla ilgili düşüncelerinde birer ilkmotif olan bu yazarlar her eserlerinde değişik anlatım teknikleri kullanmaya çalışarak düşüncelerinin etkilerini artırmaya çalışırlar. Her ikisi de neredeyse androjen karakterli bir yazar kimliği geliştirmişlerdir. Buna rağmen kadın duyarlılığının yazdıkları metinlerden bize doğru sızdığını ve bizi etkilediğini söyleyebiliriz. Yazmaya değer muhatap bulamayınca Virginia Woolf hayatına son verir. Aynı yolu seçmemiş olsa da Tomris Uyar da sağlığına boş vererek kendini bir çeşit intihara sürükler.

Kaynakça

- Arat, N. (2010). *Feminizmin ABC’si*. İstanbul: Say.
- Cemal, A. (2009). Çevirilerinde ve Gündökümü Yazılarında Tomris Uyar. *Kitaplık*, 130, 73-75.
- Gümüşale, S. (2007). Mrs. Dalloway’in Dünyası. *Milliyet Sanat*, 582, 88-89.
- Kale, S. (2006). Akıl Kaçıyor Çünkü Bir Yere Gidiyor. *Milliyet Sanat*, 564, 80-85.
- Oates J.C. (2009). (Kadın) Yazar. *Notos*, 14, 47-52.
- Öğüt, H. (2011). Yapıtıyla, duruşuyla, aurasıyla etkilenilmeyecek bir yazar değildir ki o..., *Milliyet Sanat*, 624, 104.

- Sönmez, P. (2012). Tomris Uyar'ın Odasında. *Notos*, 33, 88-89.
- Uçman, A. (2012). Türk Öykücülüğünde Bir Zirve: Tomris Uyar. *Notos*, 33, 44-45.
- Urgan, M. (2014). *Virginia Woolf*. İstanbul: YKY
- Uyar, T. (2009). *Gündökümü –Bir Uyumsuzun Notları- II*. İstanbul: YKY.
- Uyar, T. (2011). *Kitapla Direniş*. İstanbul: YKY.
- Uyar, T. (2013). *Gündökümü –Bir Uyumsuzun Notları- I*. İstanbul: YKY.
- Woolf, V. (1999). *Mrs. Dalloway* (Çev.: Tomris Uyar). İstanbul: İletişim.
- Woolf, V. (2010). *Üç Gine*, (Çev.: İlknur Güzel). İstanbul: İletişim.
- Woolf, V. (2012). *Kendine Ait Bir Oda* (Çev.: Suğra Öncü). İstanbul: İletişim.
- Woolf, V. (2013). *Bir Yazarın Güncesi* (Çev.: Fatih Özgüven). İstanbul: İletişim.